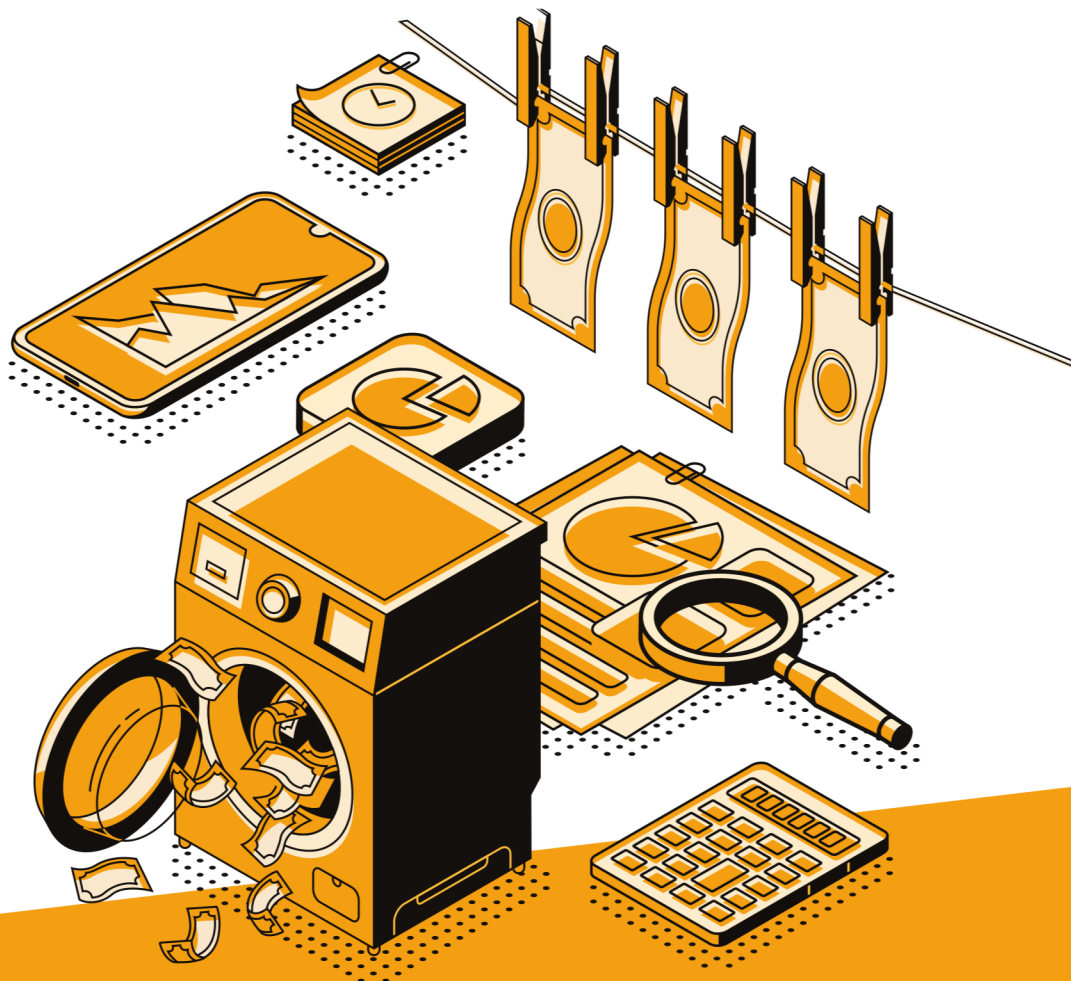

(anti money laundering)

AML

PROCEDURY PRZECIWDZIAŁANIA PRANIU BRUDNYCH PIENIĘDZY I FINANSOWANIA TERRORYZMU

— podręcznik użytkownika —

AML

PROCEDURY PRZECIWDZIAŁANIA PRANIU BRUDNYCH PIENIĘDZY I FINANSOWANIA TERRORYZMU

— podręcznik użytkownika —

SPIS TREŚCI

Procedury przeciwdziałania praniu brudnych pieniędzy i finansowania terroryzmu – podręcznik użytkownika	
Akty prawne	3
Wstęp	3
AML po zmianach	4
Wdrażamy AML w przedsiębiorstwie	5
Szkolenie	5
Ocena ryzyka	5
Wewnętrzna procedura AML	6
Sygnałiści	6
Szkolenia	7
Środki bezpieczeństwa finansowego	7
Rodzaje środków bezpieczeństwa finansowego	8
Obowiązek informowania GIIF	14
Obowiązek zawiadamiające i raporty do GIIF	16
Obowiązki wobec Beneficjentów Rzeczywistych (UBO)	17
Centralny Rejestr Beneficjentów Rzeczywistych	17
Wstrzymywanie transakcji i blokowanie rachunków	18
Kontrola i kary	18
Źródła:	20

AKTY PRAWNE

1. Ustawa z 30.3.2021 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r. poz. 815)
2. Ustawa z 1.3.2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 971ze zm.)
3. Ustawa z 29.9.1994 r. o rachunkowości (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 217 ze zm.)

WSTĘP

Przeciwdziałanie praniu brudnych pieniędzy i finansowaniu terroryzmu ma na celu zapewnienie większego bezpieczeństwa dla podmiotów życia gospodarczego nie tylko

w Polsce, czy Europie, ale i na Świecie. Pranie pieniędzy i finansowanie terroryzmu są to bowiem problemy o charakterze globalnym. Szacuje się, że nawet 5% Światowego PKB pochodzi z działalności przestępczej. Z tego wynika, że problem jest bardzo poważny, a wszelkie działania zmierzające do ograniczenia takiego procederu są potrzebne.

Podręcznik użytkownika procedur AML został stworzony dla podmiotów (zwłaszcza dla biur rachunkowych), które muszą przestrzegać ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu z dnia 1 marca 2018 roku.

Dowiesz się i utrwalisz sobie wiedzę na temat: instytucji obowiązanych, identyfikacji i oceny ryzyka, obowiązków w zakresie przeciwdziałania praniu brudnych pieniędzy, a także Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych, kontroli i ewentualnych kar za brak wdrożenia procedur AML.

Podręcznik stanowi zbiór najważniejszych przepisów i zasad we wdrożeniu i funkcjonowaniu procedur AML w organizacji.

Milej lektury!

AML PO ZMIANACH

Ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu (dalej: u.p.p.p. lub ustawa AML) była już kilkakrotnie nowelizowana. Zmiany są podyktowane standardami prawa unijnego, ale również zobowiązań wynikających z członkostwa Polski w Radzie Europy. Tak jak już wspomniano problem prania pieniędzy ma charakter globalny i tylko spójne przepisy w różnych państwach dadzą efekt w postaci ograniczenia tego procederu.

Ostatnia nowelizacja z 30 marca 2021 roku jest efektem przyjęcia postanowień dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2018/843 z 30 maja 2018 roku zmieniającej dyrektywę UE 2015/849 w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu. Dyrektywę 2018/843 nazywa się Dyrektywą AML V. W kwietniu 2021 roku weszły nowe przepisy odnoszące się do procedury przeciwdziałania praniu pieniędzy, czyli AML (ang. Anti-money Laundering Procedures). Ustawa o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu oraz niektórych innych ustaw ma umożliwić implementację do polskiego systemu prawnego Dyrektywy V AML, czyli Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/843. Nowelizacja przede wszystkim znacząco rozszerzyła katalog podmiotów obowiązanych, najważniejszą grupę stanowią biura rachunkowe oraz przedsiębiorcy wynajmujący nieruchomości innemu przedsiębiorcy/com bez względu na formę i wysokość transakcji!

Jakie biuro rachunkowe musi wdrożyć procedury AML – odpowiedź brzmi, każde! Ponieważ ustawa nakłada ten obowiązek na podmioty:

- świadczące usługi w zakresie sporządzania deklaracji,
- prowadzące księgi podatkowe,
- udzielające porad (w tym także opinii lub wyjaśnień) z zakresu prawa podatkowego – nawet małe jednoosobowe biura są zobligowane!

Kolejne nowości odnoszą się do:

- zmian w corocznym sprawozdaniu Generalnego Inspektora Informacji Finansowej (GIIF),
- rozszerzenia katalogu okoliczności, kiedy to podmiot obowiązany musi stosować środki bezpieczeństwa finansowego,
- krajowej oceny ryzyka,
- Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych,
- współpracy międzynarodowej,
- trustów i działalności regulowanej,
- poszerzenia katalogu czynów, kiedy to może zostać zastosowana kara administracyjna.

Podsumowując, nowelizacja ustawy o AML przyniosła szereg zmian i należy się liczyć z dalszym zaostrzaniem i precyzowaniem przepisów.

WDRAŻAMY AML W PRZEDSIĘBIORSTWIE

Jak już wiesz, skoro masz przed oczami ten Podręcznik, podmiot obowiązany, aby wdrożyć procedury AML w organizacji musi spełnić kilka bardzo podstawowych warunków. Pierwszym z nich jest wyznaczenie osoby odpowiedzialnej za prawidłowe wdrożenie procedur i następnie kontakt z instytucjami nadzoru i kontroli (Generalny Inspektor Informacji Finansowej, prokuratura). Osoba wyznaczona, jako pierwsza powinna przejść odpowiednie szkolenie w organizacji. Jest ona bowiem zaliczana do „kadry kierowniczej”, według art. 2 ust. 2pkt 9 Ustawy AML: to członek zarządu, dyrektor *lub pracownik instytucji obowiązanej posiadający wiedzę z zakresu ryzyka prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu związanej z działalnością instytucji obowiązanej* oraz podejmującego decyzje mające wpływ na to ryzyko.

SZKOLENIE

Szkolenie – osoba wyznaczona w organizacji oraz osoby mające realny wpływ na obsługę interesantów i przepływ środków w przedsiębiorstwie muszą obligatoryjnie przejść szkolenie z zakresu wdrażania procedur przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu. Po nowelizacji ustawy szkolenie takie powinno być poszerzone o blok omawiający problematykę ochrony danych osobowych.

Odbycie szkolenia jest kluczowe dla prawidłowego wdrożenia procedur i może być elementem kontroli przez organy nadzoru.

OCENA RYZYKA

Ocena ryzyka jest to dokument, jaki musi zostać sporządzony przez instytucję obowiązaną. Ważne, aby pamiętać, że dokument ten powinien być aktualizowany, najrzadziej co dwa lata – art. 27 ust. 3: Oceny ryzyka, o których mowa w ust. 1, instytucje obowiązane sporządzają w postaci papierowej lub elektronicznej i w razie potrzeby, nie rzadziej jednak niż co 2 lata, aktualizują, w szczególności w związku ze zmianami czynników ryzyka dotyczących klientów, państw lub obszarów geograficznych, produktów, usług, transakcji lub kanałów ich dostaw albo dokumentów. Ocena ryzyka co do zasady jest dokumentem o charakterze wewnętrznym.

Czynniki ryzyka są w ustawie wymienione jedynie przykładowo i można ten katalog poszerzyć o inne elementy, jak zmiany organizacyjno-prawne w instytucji obowiązanej, systemy informatyczne czy efektywność audytu wewnętrznego.

Dlaczego aktualizacja powinna odbywać się najrzadziej co dwa lata? To wynika z faktu, że krajowa ocena ryzyka dokonywana przez GIIF odbywa się co dwa lata.

CO NALEŻY WZIĄĆ POD UWAGĘ SPORZĄDZAJĄC OCENĘ RYZYKA?

Kilka elementów jest kluczowych dla tego dokumentu, a są to przede wszystkim:

- Czynniki ryzyka (nie tylko te wymienione w ustawie),
- Harmonogram planowanych działań w celu rozpoznania ryzyka,
- Ostateczne wnioski wynikające z oceny ryzyka.

WEWNĘTRZNA PROCEDURA AML

Instytucja obowiązana (w tym biuro rachunkowe) musi wdrożyć, a następnie przestrzegać procedury wewnętrznej w ramach przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu (AML/CFT).

Procedura musi uwzględniać przede wszystkim takie elementy, jak (art. 50 ust 2 ustawy AML):

- zasady szkolenia pracowników,
- czynności lub/i działania ograniczające ryzyko wystąpienia zjawisk prania pieniędzy i finansowania terroryzmu,
- zarządzanie powyższym ryzykiem,
- identyfikację i ocenę ryzyka,
- rodzaj i zasady stosowania środków bezpieczeństwa finansowego,
- zasady bezpieczeństwa informacji (w tym ochrony danych osobowych),
- współpracę z GIIF,
- zasady dokumentowania problemów z identyfikowaniem lub/i weryfikacją klientów oraz Beneficjentów Rzeczywistych,
- zasady informowania o rozbieżnościach pomiędzy informacjami zawartymi w Centralnym Rejestrze Beneficjentów Rzeczywistych a stanem ustalonym,
- zasady zgłaszania naruszeń lub możliwości ich wystąpienia,
- kontrolę wewnętrzną.

SYGNALIŚCI

Normy i standardy prawa międzynarodowego nałożyły na polskiego ustawodawcę wdrożenie odpowiednich przepisów odnoszących się do prawnej ochrony sygnalistów. Za sygnalistę uważa się osobę informującą o naruszeniach w organizacji w związku z procedurami AML/CFT. Ze względu na jego ważną rolę społeczną ich rola jest nie do przecenienia.

Procedura ochrony sygnalistów (art. 53 ust. ustawy AML) powinna zawierać kilka obligatoryjnych elementów, takich jak:

- wskazanie osoby odpowiedzialnej za przyjmowanie zgłoszeń,
- ochronę osoby sygnalisty (w tym zapewnienie jej anonimowości, jeżeli tego ona oczekuje), w tym zabezpieczenie jej przed działaniami bezprawnymi, jak groźby.

Uwaga!

Szczególne znaczenie ma wdrożenie procedury anonimowego zgłaszania naruszeń ustawy.

SZKOLENIA

Przeszkolenie jednej osoby z instytucji obowiązanej nie wystarczy, by nałożony w ustawie obowiązek szkolenia został właściwie wypełniony. Szkolenie wstępne jest szkoleniem obligatoryjnym, ale powinno zostać uzupełnione o szkolenia pozostałych pracowników, w tym ze szczególnym uwzględnieniem pracowników odpowiadających za bezpośredni kontakt z klientem. Szkolenia powinny odbywać się periodycznie a nie jedynie jednorazowo.

Celem programu szkoleń jest zwiększanie wiedzy, ale również świadomości wagi zagadnienia. Zwraca się uwagę, że szkolenie powinno obejmować przede wszystkim kwestie praktycznego zastosowania przepisów ustawy AML – tak wynika z art. 52 teżej.

W przypadku instytucji obowiązanej, jak jednoosobowa działalność gospodarcza, należy korzystać z zewnętrznych programów szkoleń – art. 53 ustawy AML.

ŚRODKI BEZPIECZEŃSTWA FINANSOWEGO

Środki bezpieczeństwa, jakie musi podejmować instytucja obowiązana są ściśle związane z oceną ryzyka i jego poziomem. Biuro rachunkowe na podstawie art. 33 w zw. z art. 2 ust. 1 pkt. 17 ustawy AML jest obowiązane do stosowania środków bezpieczeństwa finansowego w stosunku do relacji z każdym (bez wyjątku) klientem.

Wyróżnia się cztery stopnie ryzyka: niskie, średnie, wysokie i niedopuszczalne (nieakceptowalne). Oczywiście ocena klienta musi mieć charakter ciągły. Klientem jest (art. 2 pkt 10) osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, której instytucja obowiązana świadczy usługi lub dla której wykonuje czynności wchodzące w zakres prowadzonej przez nią działalności zawodowej, w tym z którą instytucja obowiązana nawiązuje stosunki gospodarcze, lub na zlecenie której

przeprowadza transakcję okazjonalną, przy czym w przypadku umowy ubezpieczenia przez klienta instytucji obowiązanej rozumie się ubezpieczającego, a w przypadku umowy o prowadzenie rejestru akcjonariuszy, przez klienta instytucji obowiązanej rozumie się wyłącznie akcjonariusza, zastawnika lub użytkownika akcji podlegającego wpisowi do tego rejestru w związku z transakcją stanowiącą podstawę dokonania wpisu.

Kolejnym krokiem jest udokumentowanie ryzyka, jakie rozpoznano na podstawie dokumentu, o którym już była mowa, czyli Ocenie ryzyka.

RODZAJE ŚRODKÓW BEZPIECZEŃSTWA FINANSOWEGO

Środki bezpieczeństwa finansowego można podzielić na kilka grup: w ujęciu podmiotowym (identyfikacja i weryfikacja), przedmiotowym (charakter transakcji gospodarczej) oraz czasowym (moment dokonania czynności o charakterze gospodarczym).

Do środków bezpieczeństwa finansowego zalicza się (art. 34 Ustawy AML):. identyfikację klienta oraz weryfikację jego tożsamości, identyfikację beneficjenta rzeczywistego oraz podejmowanie uzasadnionych czynności, ocenę stosunków gospodarczych i, stosownie do sytuacji, uzyskanie informacji na temat ich celu i zamierzonego charakteru, bieżące monitorowanie stosunków gospodarczych klienta, w tym: analizę transakcji przeprowadzanych w ramach stosunków gospodarczych w celu zapewnienia, że transakcje te są zgodne z wiedzą instytucji obowiązanej o kliencie, rodzaj i zakres prowadzonej przez niego działalności oraz zgodne z ryzykiem prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu związanym z tym klientem, badanie źródła pochodzenia wartości majątkowych będących w dyspozycji klienta – w przypadkach uzasadnionych okolicznościami, zapewnienie, że posiadane dokumenty, dane lub informacje dotyczące stosunków gospodarczych są na bieżąco aktualizowane.

Uwaga!

Monitorowanie stosunków gospodarczych klienta i ocena jego transakcji winna być prowadzona na bieżąco przez biuro rachunkowe. Działania takie polegają na:

- analizie umowy pod kątem księgowo-fiansowo-podatkowym,
- weryfikacji faktur zakupowych, zwłaszcza gdy taka nie wynika z umowy, zamówienia lub innego dokumentu,
- weryfikacji przelewów,
- weryfikacji wydatków opłacanych za pomocą kart firmowych,
- rozliczania podatku dochodowego od osób prawnych

Biura rachunkowe mogą stosować uproszczone środki bezpieczeństwa finansowego ze względu na specyficzną, trwałą i bliską relację ze swoimi klientami, ale muszą być one w granicach ustawy i znajdować potwierdzenie w niskiej ocenie ryzyka klienta.

IDENTYFIACJA KLIENTA ORAZ BENEFICJENTA RZECZYWISTEGO

IDENTYFIKACJA KLIENTA

Identyfikacja klienta wymaga podjęcia środków bezpieczeństwa finansowego określonych w art.36 ust.1 Ustawy AML, to znaczy:

W przypadku osoby fizycznej:

- a) imienia i nazwiska,
- b) obywatelstwa,
- c) numeru Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL) lub daty urodzenia – w przypadku gdy nie nadano numeru PESEL, oraz państwa urodzenia,
- d) serii i numeru dokumentu stwierdzającego tożsamość osoby,
- e) adresu zamieszkania – w przypadku posiadania tej informacji przez instytucję obowiązaną,
- f) nazwy (firmy), numeru identyfikacji podatkowej (NIP) oraz adresu głównego miejsca wykonywania działalności gospodarczej – w przypadku osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą;

W przypadku osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej:

- a) nazwy (firmy),
- b) formy organizacyjnej,
- c) adresu siedziby lub adresu prowadzenia działalności,
- d) NIP, a w przypadku braku takiego numeru – państwa rejestracji, rejestru handlowego oraz numeru i daty rejestracji,
- e) danych identyfikacyjnych, o których mowa w pkt 1 lit. a i c, osoby reprezentującej tę osobę prawną lub jednostkę organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej.

IDENTYFIKACJA BENEFICJENTA RZECZYWISTEGO (UBO ANG. ULTIMATE BUSINESS OWNER)

UBO, to w myśl art. 2 Ustawy AML każda osoba fizyczna sprawująca bezpośrednio lub pośrednio kontrolę nad klientem poprzez posiadane uprawnienia, które wynikają z okoliczności prawnych lub faktycznych, umożliwiające wywieranie decydującego wpływu na czynności lub działania podejmowane przez klienta, lub każdą osobę fizyczną, w imieniu której są nawiązywane stosunki gospodarcze lub jest przeprowadzana transakcja okazjonalna. Na przykład beneficjentem rzeczywistym może być większościowy udziałowiec w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, bowiem sprawuje o nadzór pośredni.

Identyfikacja UBO obejmuje czynności określone w art. 36 Ustawy AML, ale tylko wybrane:

- imienia i nazwiska,
- obywatelstwa,
- serii i numeru dokumentu stwierdzającego tożsamość osoby,
- numeru Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL) lub daty urodzenia – w przypadku gdy nie nadano numeru PESEL, oraz państwa urodzenia,
- adresu zamieszkania – w przypadku posiadania tej informacji przez instytucję obowiązaną.

WERYFIKACJA KLIENTA, OSOBY UPOWAŻNIONEJ DO JEGO REPREZENTACJI ORAZ BENEFICJENTA RZECZYWISTEGO

Procedura weryfikacji klienta lub osoby upoważnionej do reprezentacji oraz UBO polega na sprawdzeniu danych identyfikacyjnych. Innymi słowy osoba działająca w imieniu instytucji obowiązanej musi zweryfikować dokument tożsamości lub pełnomocnictwo albo inny dokument świadczący o prawidłowym umocowaniu do reprezentacji.

Uwaga!

Wszelkie problemy związane z weryfikacją wyżej wymienionych podmiotów muszą być odnotowane. Również oparcie weryfikacji wyłącznie o dane z Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych jest niewystarczającym działaniem.

Pamiętać należy, że odpis z Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych (CRBR) należy zachować i wpiąć do akt, jest to niezbędne na wypadek kontroli GIIF.

STOSUNKI GOSPODARCZE

Prawidłowa ocena stosunków gospodarczych powinna być dynamiczna i całościowa. Powinna być ściśle powiązana z oceną klienta. Instytucje obowiązane stosują środki bezpieczeństwa w przypadku:

- nawiązywania stosunków gospodarczych;
- przeprowadzania transakcji okazjonalnej:
 - o równowartości 15 000 euro lub większej, bez względu na to, czy transakcja jest przeprowadzana jako pojedyncza operacja, czy kilka operacji, które wydają się ze sobą powiązane, lub
 - która stanowi transfer środków pieniężnych na kwotę przekraczającą równowartość 1000 euro;

- przeprowadzania gotówkowej transakcji okazjonalnej o równowartości 10 000 euro lub większej, bez względu na to, czy transakcja jest przeprowadzana jako pojedyncza operacja, czy kilka operacji, które wydają się ze sobą powiązane – w przypadku instytucji obowiązanych, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 23;
- obstawiania stawek oraz odbioru wygranych o równowartości 2000 euro lub większej, bez względu na to, czy transakcja jest przeprowadzana jako pojedyncza operacja, czy kilka operacji, które wydają się ze sobą powiązane – w przypadku instytucji obowiązanych, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 20;
- podejrzania prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu;
- wątpliwości co do prawdziwości lub kompletności dotychczas uzyskanych danych identyfikacyjnych klienta;
- w odniesieniu do klientów, z którymi utrzymują stosunki gospodarcze,

z uwzględnieniem rozpoznanego ryzyka prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu, w szczególności gdy doszło do zmiany uprzednio ustalonego charakteru lub okoliczności stosunków gospodarczych.

W powyższych przypadkach, instytucja obowiązana jest zobligowana do dokonania weryfikacji źródła pochodzenia pieniędzy z jakiego pochodzą środki pieniężne.

Uwaga!

Co prawda najważniejsze jest stosowanie środków bezpieczeństwa, właściwe wyciągnięcie wniosków i odpowiednie (tj. zgodne z ustawą o AML) podjęcie działań, to należy jeszcze pamiętać o prawidłowym udokumentowaniu podjętych czynności. Wymóg ten jest powiązany z nadzorem i ewentualnymi sankcjami, bowiem to podmiot obowiązany musi udowodnić, że przestrzegał procedur i zachował się zgodnie z przepisami ustawy AML.

ŚRODKI BEZPIECZEŃSTWA FINANSOWEGO STOSOWANE ZE WZGLĘDU NA SIEDZIBĘ

W PAŃSTWIE TRZECIM WYSOKIEGO RYZYKA

Kraje wysokiego ryzyka to: Korea Północna, Iran, Irak, Mjanma, Mauritius, Ghana, Afganistan, Bahamy, Trynidad i Tobago, Jemen, Zimbabwe, Mauritius, Barbados, Botswana, Kambodża, Syria, Jamajka, Uganda i oczywiście Panama (tzw. afera panamska przyczyniła się do zintensyfikowania działań na rzecz walki z procederem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu).

Jeżeli do stosunku gospodarczego dochodzi pomiędzy instytucją obowiązaną a podmiotem mającym siedzibę lub pochodzącym z państwa trzeciego wysokiego ryzyka, to wówczas należy podjąć wzmożone środki bezpieczeństwa polegające na:

- powzięciu informacji dodatkowych na temat klienta, Beneficjenta Rzeczywistego i rodzaju

działań gospodarczych, o okolicznościach powziętej lub zamierzonej transakcji, źródłach pochodzenia środków oraz majątku,

- wzmożonym procesie sprawdzającym stosunki gospodarcze i pojedyncze transakcje,
- uzyskaniu zgody kadry wyższego szczebla na nawiązanie stosunków gospodarczych z takim podmiotem.

PEP – OSOBA ZAJMUJĄCA EKSPONOWANE STANOWISKO POLITYCZNE

Nowelizacja ustawy przewiduje również odrębne działania w ramach podejmowanych środków bezpieczeństwa finansowego wobec osób zajmujących ekspozowane stanowisko polityczne – PEP (ang. Politically Exposed Person). Są to: osoby zajmujące znaczące stanowiska publiczne lub pełniące znaczące funkcje publiczne, w tym:

- szefów państw, szefów rządów, ministrów, wiceministrów oraz sekretarzy stanu,
- członków parlamentu lub podobnych organów ustawodawczych,
- członków organów zarządzających partii politycznych,
- członków sądów najwyższych, trybunałów konstytucyjnych oraz innych organów sądowych wysokiego szczebla, których decyzje nie podlegają zaskarżeniu, z wyjątkiem trybów nadzwyczajnych,
- członków trybunałów obrachunkowych lub zarządów banków centralnych,
- ambasadorów, *chargés d'affaires* oraz wyższych oficerów sił zbrojnych,
- członków organów administracyjnych, zarządczych lub nadzorczych przedsiębiorstw państwowych, spółek z udziałem Skarbu Państwa, w których ponad połowa akcji albo udziałów należy do Skarbu Państwa lub innych państwowych osób prawnych,
- dyrektorów, zastępców dyrektorów oraz członków organów organizacji międzynarodowych lub osoby pełniące równoważne funkcje w tych organizacjach,

- dyrektorów generalnych w urzędach naczelnych i centralnych organów państwowych oraz dyrektorów generalnych urzędów wojewódzkich,
- inne osoby zajmujące stanowiska publiczne lub pełniące funkcje publiczne w organach państwa lub centralnych organach administracji rządowej

Uwaga!

Zawsze i bez wyjątku należy sprawdzić, czy klient nie ma statusu PEP – dokonuje się tego poprzez odebranie odpowiedniego oświadczenia. Instytucja obowiązana musi nawiązując jakiegokolwiek stosunki gospodarcze z tego typu osobami i powziąć wzmożone procedury bezpieczeństwa. Przede wszystkim te wzmożone środki bezpieczeństwa finansowego polegają na każdorazowym ustalaniu źródła pochodzenia środków pieniężnych, stałym sprawdzaniu stosunków gospodarczych i zgody kadry kierowniczej wyższego szczebla na nawiązanie bądź też kontynuowanie stosunków gospodarczych z PEP.

Uwaga!

Karencja w stosowaniu oddzielnej procedury AML w przypadku, kiedy osoba przestaje pełnić eksponowane stanowisko polityczne wynosi 12 miesięcy.

NIE MA MOŻLIWOŚCI STOSOWANIA ŚRODKÓW BEZPIECZEŃSTWA FINANSOWEGO

Jeżeli instytucja obowiązana nie ma możliwości zastosowania określonych w ustawie AML środków bezpieczeństwa finansowego, to wówczas musi odstąpić od wszelkich stosunków gospodarczych, nieprzeprowadzania transakcji okazjonalnych w tym za pośrednictwem rachunku bankowego. Zwolnione z tego obowiązku, i to jedynie w pewnym zakresie, są osoby świadczące szczególne usługi, jak adwokaci, radcowie prawni, doradcy podatkowi, czy prawnicy zagraniczni.

OUTSOURCING AML

Instytucja obowiązana może powierzyć na zasadach outsourcingu innemu podmiotowi stosowanie środków bezpieczeństwa finansowego. Może do tego dojść jedynie na podstawie umowy pisemnej, jednak nie zwalnia takie działanie instytucji obowiązanej z odpowiedzialności za niestosowanie środków bezpieczeństwa finansowego.

Podsumujmy – z czego powinna się składać procedura AML w biurze rachunkowych i w innych podmiotach obowiązanych? Jest kilka elementów:

- wewnętrzna procedura instytucji obowiązanej – art. 50,
- procedura sygnalisty – art.53,

- potwierdzenie spełnienia obowiązku szkolenia – art. 52,
- mapa ryzyk – art. 27,
- informacje zgromadzone o kliencie (tzw. „teczka na klienta”) – art. 34 ust. 3,
- wyznaczenie osób odpowiedzialnych i kadry kierowniczej w szczególności art. 6,7, 8 i 9,
- rejestr raportów do GIIF.

OBOWIĄZEK INFORMOWANIA GIIF

Przed wszystkim należy obalić mit, że biura rachunkowe będą musiały informować GIIF o każdej transakcji swoich klientów dokonywanej transferem, czyli przelewem.

Instytucja obowiązana ma zawiadomić odpowiednie instytucje publiczne w razie wystąpienia lub podejrzenia wystąpienia okoliczności świadczących o tym, że doszło do procederu prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu. Przed wszystkim należy zawiadomić odpowiednią prokuraturę. Ponadto na instytucji obowiązanej spoczywa również nakaz informowania GIIF o takich zjawiskach, jak podejrzenie, że stosunek gospodarczy może mieć związek z praniem pieniędzy lub finansowaniem terroryzmu lub jeżeli istnieją podejrzenia, że środki pieniężne służące do przeprowadzenia transakcji mogą pochodzić z procederu prania pieniędzy.

Co może świadczyć o tym, że istnieje ryzyko procederu prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu?

Przed wszystkim, kiedy:

- transakcja nie ma żadnego umocowania prawnego,
- jest rażąco skomplikowana,
- przekracza możliwości finansowe klienta,
- zaangażowani są w nią kliencie z krajów wysokiego ryzyka (spoza EWG).

Ponadto GIIF wg dyspozycji art. 72 należy poinformować o:

- przyjętej wpłacie lub dokonanej wypłacie środków pieniężnych o równowartości przekraczającej 15 000 euro;
- wykonanym transferze środków pieniężnych o równowartości przekraczającej 15 000 euro.

Obowiązek przekazywania informacji dotyczy również transferu środków pieniężnych spoza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na rzecz odbiorcy, którego dostawcą usług płatniczych jest instytucja obowiązana.

Termin na przekazanie informacji wynosi 7 dni od dnia:

- przyjęcia wpłaty lub dokonania wypłaty środków pieniężnych,
- wykonania transakcji płatniczej transferu środków pieniężnych,
- udostępnienia środków płatniczych odbiorcy,
- przeprowadzenia albo pośredniczenia w przeprowadzeniu transakcji kupna lub sprzedaży wartości dewizowych,
- sporządzenia aktu notarialnego – w przypadku informacji, o których mowa w ust. 4.

Jeżeli doszło do jednej z powyższych sytuacji, instytucja obowiązana musi przekazać następujące informacje do GIIF:

- niepowtarzalny identyfikator transakcji w ewidencji instytucji obowiązanej;
- datę albo datę i godzinę przeprowadzenia transakcji;
- dane identyfikacyjne klienta, o których mowa w art. 36 ust. 1, wydającego dyspozycję lub zlecenie przeprowadzenia transakcji;
- posiadane dane identyfikacyjne, o których mowa w art. 36 ust. 1, pozostałych stron transakcji;
- kwotę i walutę transakcji albo wagę i próbę złota dewizowego lub platyny dewizowej będących przedmiotem transakcji;
- rodzaj transakcji;
- tytuł transakcji;
- sposób wydania dyspozycji lub zlecenia przeprowadzenia transakcji;
- numery rachunków wykorzystanych do przeprowadzenia transakcji oznaczone identyfikatorem Międzynarodowego Numeru Rachunku Bankowego (IBAN) lub identyfikatorem zawierającym kod kraju oraz numer rachunku w przypadku rachunków nieoznaczonych IBAN.

Zwolnione z obowiązku informacyjnego wynikającego z art. 72 ust. 1 in. Ustawy AML są:

- przedsiębiorcy prowadzący działalność kantorową w rozumieniu ustawy z dnia 27 lipca 2002 r. – Prawo dewizowe i inni przedsiębiorcy świadczący usługę wymiany walut lub usługę pośrednictwa w wymianie walut, niebędący innymi instytucjami obowiązanyymi, oraz oddziały przedsiębiorców zagranicznych;
- notariusze w zakresie czynności dokonywanych w formie aktu notarialnego, obejmujących: przeniesienie własności wartości majątkowej, w tym sprzedaż, zamianę lub darowiznę ruchomości lub nieruchomości, zawarcie umowy działu spadku, zniesienia współwłasności, dożywocia, renty w zamian za przeniesienie własności nieruchomości oraz o podział majątku wspólnego, przeniesienie spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu, prawa użytkowania wieczystego oraz ekspektatywy odrębnej własności lokalu, wniesienie wkładu niepieniężnego po założeniu spółki, zawarcie umo-

wy dokumentującej wniesienie lub podwyższenie wkładów do spółki albo wniesienie lub podwyższenie kapitału zakładowego, przekształcenie lub połączenie spółek, zbycie przedsiębiorstwa, zbycie udziałów w spółce;

- adwokaci, radcowie prawni, prawnicy zagraniczni, doradcy podatkowi w zakresie, w jakim świadczą na rzecz klienta pomoc prawną lub czynności doradztwa podatkowego dotyczące: kupna lub sprzedaży nieruchomości, przedsiębiorstwa lub zorganizowanej części przedsiębiorstwa, zarządzania środkami pieniężnymi, instrumentami finansowymi lub innymi aktywami klienta, zawierania umowy o prowadzenie rachunku bankowego, rachunku papierów wartościowych lub wykonywania czynności związanych z prowadzeniem tych rachunków, wnoszenia wkładu do spółki kapitałowej lub podwyższenia kapitału zakładowego spółki kapitałowej, tworzenia, prowadzenia działalności lub zarządzania spółkami kapitałowymi lub trustami, z wyjątkiem radców prawnych oraz prawników zagranicznych wykonujących zawód w ramach stosunku pracy lub służby w urzędach obsługujących organy administracji publicznej, innych państwowych lub samorządowych jednostkach organizacyjnych;
- doradcy podatkowi,
- oraz przedsiębiorcy, których podstawową działalnością gospodarczą jest świadczenie usług polegających na sporządzaniu deklaracji, prowadzeniu ksiąg podatkowych, udzielaniu porad, opinii lub wyjaśnień z zakresu przepisów prawa podatkowego lub celnego, niebędący innymi instytucjami obowiązującym.

OBOWIĄZKI ZAWIADAMIAJĄCE I RAPORTY DO GIIF

Powyższe zadanie 8 jest rozbudowaniem i uzupełnieniem zadania 7 z uwagi na szczególnie ważny charakter.

Art. 74 ustawy AML reguluje kwestie związane z zawiadomieniem Generalnego Inspektora o okolicznościach mogących wskazywać na podejrzenie popełnienia przestępstwa prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu. Zawiadomienie winno zostać dokonane niezwłocznie, jednak nie później niż w ciągu 2 dni roboczych od dnia potwierdzenia przypuszczeniu o zdarzeniu.

Również na podstawie art. 86 ust. 1 instytucja obowiązana niezwłocznie musi zawiadomić GIIF, za pomocą środków komunikacji elektronicznej, o przypadku powzięcia uzasadnionego podejrzenia, że określona transakcja lub określone wartości majątkowe mogą mieć związek z praniem pieniędzy lub finansowaniem terroryzmu.

Z kolei dyspozycja przepisu zawartego w art. 89 ust. 1 nakłada na instytucję obowiązana, by niezwłocznie zawiadomiła właściwego prokuratora o przypadku powzięcia uzasadnionego podejrzenia, że wartości majątkowe będące przedmiotem transakcji lub zgromadzone na rachunku pochodzą z przestępstwa innego niż przestępstwo prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu lub z przestępstwa skarbowego albo mają

związek z przestępstwem innym niż przestępstwo prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu lub z przestępstwem skarbowym. Z obowiązku tego są zwolnione:

- banki krajowe,
- oddziały banków zagranicznych,
- oddziały instytucji kredytowych,
- oraz spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych.

Również jeżeli przekazanie zawiadomienia było niemożliwe przed jej przeprowadzeniem. W zawiadomieniu instytucja obowiązana uzasadnia przyczyny wcześniejszego nieprzekazania zawiadomienia oraz przekazuje pozostające w jej posiadaniu informacje potwierdzające powzięcie podejrzenia – art. 90 ust. 1 ustawy AML.

Na podstawie art. 41 ust. 2 podmiot obowiązany musi ocenić, czy niezastosowanie środków bezpieczeństwa finansowego (patrz: zadanie 6) podlega obowiązkowi informacyjnemu wobec GIIF, jak w art. 74 ust. 1 lub 86 ust. 1 ustawy AML.

Należy zauważyć, że za niespełnienie obowiązków informacyjnych wynikających z powyższych przepisów Ustawodawca przewidział kary nakładane w trybie art. 156 ustawy AML. Kara od 3 miesięcy do aż 5 lat grozi osobie, która:

Kto, działając w imieniu lub na rzecz instytucji obowiązanej:

- nie dopełnia obowiązku przekazania Generalnemu Inspektorowi zawiadomienia o okolicznościach, które mogą wskazywać na podejrzenie popełnienia przestępstwa prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, lub obowiązku przekazania Generalnemu Inspektorowi zawiadomienia o powzięciu uzasadnionego podejrzenia, że określona transakcja lub wartości majątkowe będące przedmiotem tej transakcji mogą mieć związek z praniem pieniędzy lub finansowaniem terroryzmu,
- przekazuje Generalnemu Inspektorowi nieprawdziwe lub zataja prawdziwe dane dotyczące transakcji, rachunków lub osób.

Podobnie spenalizowane jest ujawnianie osobom nieuprawnionym, posiadaczom rachunku lub osobom, których transakcja dotyczy, informacje zgromadzone zgodnie z ustawą lub wykorzystuje te informacje w sposób niezgodny z przepisami ustawy.

Działanie nieumyślne jest karane grzywną, która również może być bardzo wysoka – art. 156 ust. 3 ustawy AML.

Trzeba więc obowiązek informacyjny potraktować bardzo poważnie, jako jeden z fundamentów prawidłowego wdrożenia procedur AML w organizacji (instytucji obowiązanej).

OBOWIĄZKI WOBEC BENEFICJENTÓW RZECZYWISTYCH (UBO) CENTRALNY REJESTR BENEFICJENTÓW RZECZYWISTYCH

CRBR to rejestr, którego celem jest zebranie i przetwarzanie danych na temat Beneficjentów Rzeczywistych (UBO), czyli osób fizycznych sprawujących bezpośrednio lub pośrednio kontrolę nad klientem poprzez posiadane uprawnienia, które wynikają z okoliczności prawnych lub faktycznych, umożliwiające wywieranie decydującego wpływu na czynności lub działania podejmowane przez klienta, lub każdą osobę fizyczną, w imieniu której są nawiązywane stosunki gospodarcze lub jest przeprowadzana transakcja okazjonalna.

Informacje o beneficjentach rzeczywistych muszą składać wg art. 58 ustawy AML:

- spółki handlowe,
- trusty,
- stowarzyszenia, fundacje,
- spółki europejskie,
- spółdzielnie europejskie,
- europejskie zgrupowania interesów,
- spółdzielnie.

Należy zgłosić dane identyfikacyjne jednego z powyższych podmiotów zgłaszających, dane identyfikacyjne beneficjenta rzeczywistego, dane identyfikacyjne beneficjenta rzeczywistego trustu.

Termin na zgłoszenie wynosi 7 dni od chwili powstania podmiotu (wpisu do rejestru) lub objęcia go nową regulacją. Zgłoszenia dokonuje osoba upoważniona do reprezentacji podmiotu.

WSTRZYMYWANIE TRANSAKcji I BLOKOWANIE RACHUNKÓW

Jak już była o tym mowa, instytucja obowiązana musi reagować w przypadku powzięcia podejrzenia, że stosunki gospodarcze mogą być w jakikolwiek sposób związane z procederem prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu. Ustawodawca wyposażył przy tym instytucję obowiązana w kilka narzędzi, aby ta miała możliwość szybkiego i faktycznego działania, które jednocześnie nie godzi w prawo do swobodnego obrotu gospodarczego.

Uwaga!

Po otrzymaniu od GIIF potwierdzenia, że zawiadomienie złożone przez instytucję obowiązana dotarło do niego, transakcja zostaje wstrzymana lub rachunek zostaje zablokowany na termin 24 godzin. I tutaj ważna dla Was uwaga – brak precyzyjnych przepisów, co do zachowania się podmiotu pomiędzy złożeniem zawiadomienia a otrzymaniem potwierdzenia. Można jednak domniemywać, że w tym czasie również należy się powstrzymać od jakichkolwiek czynności zmierzających do przekazania środków.

Kolejnym obowiązkiem w omawianej sytuacji, jaki spoczywa na instytucji obowią-

zanej jest zawiadomienie organów ścigania – prokuratury.

Rachunek zostanie odblokowany po terminie 6 miesięcy, jeżeli prokuratura nie wyda postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym.

KONTROLA I KARY

Najczęstszym błędem popełnianym przez instytucje obowiązane jest wdrożenie procedur AML i niestosowanie ich.

Kontrole mają zapobiec między innymi takim zaniechaniom. Przede wszystkim trzeba wiedzieć, że co do zasady procedurę AML kontroluje GIIF. Kontrola odbywa się na kanwie przepisów procedury administracyjnej z pewnymi odstępstwami.

Kontrolerów zawsze jest co najmniej dwóch i z reguły dokonują kontroli w siedzibie (lub oddziale) i w godzinach pracy przedsiębiorcy.

Kontrola procedur AML fokusuje się przede na weryfikacji posiadania procedury AML i sprawdzeniu jej treści.

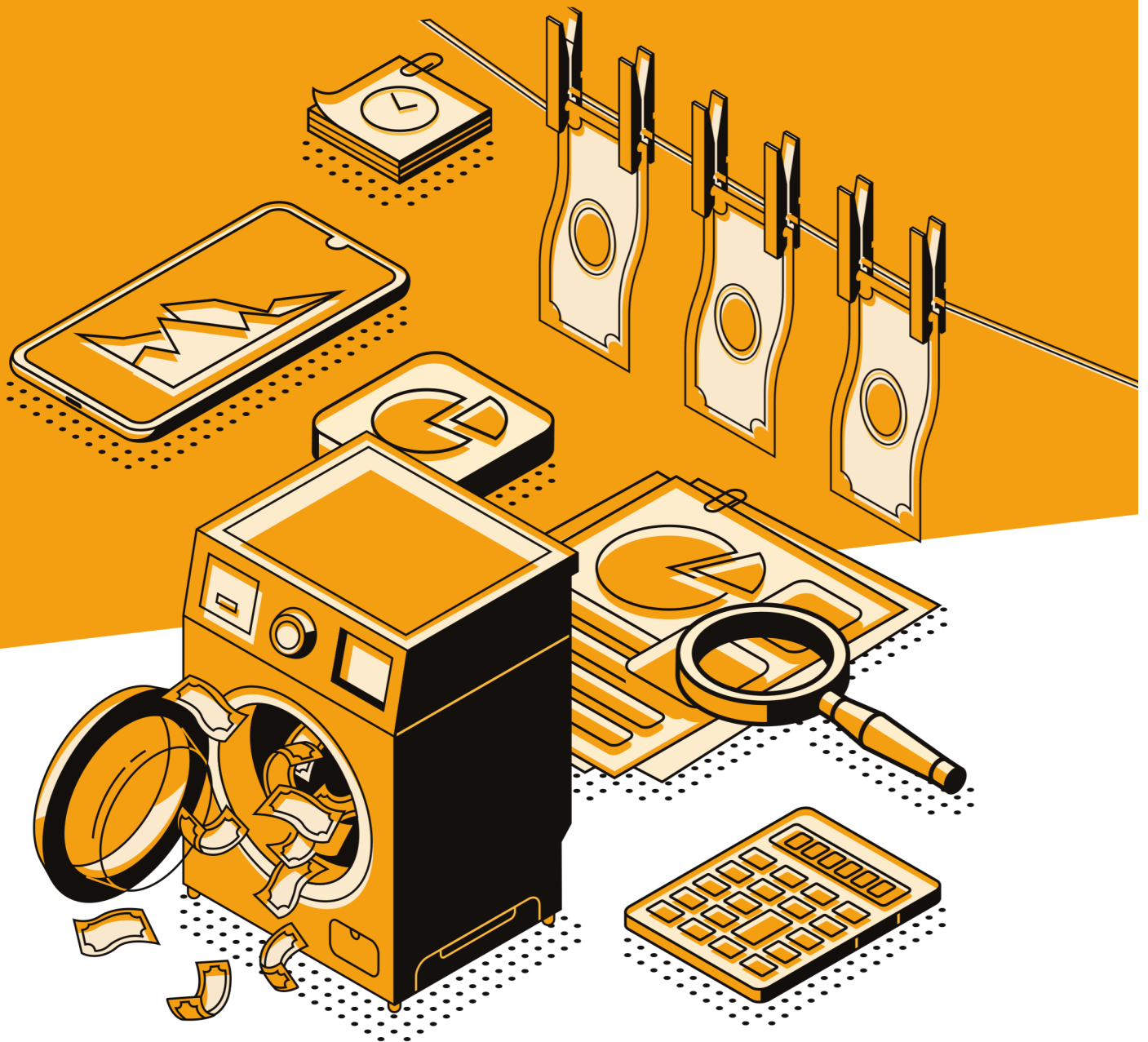
Warto jeszcze raz przypomnieć, że szczególny nacisk kładzie się na wdrożenie i przestrzeganie procedur odnośnie osoby sygnalisty.

Tam gdzie występuje kontrola, to występują również kary. U.p.p.p. przewiduje kary finansowo-administracyjne (art. 147 i n. u.p.p.p.) oraz odpowiedzialność karną od 3 miesięcy do 5 lat – art. 158 u.p.p.p.

Kończąc rozważania na temat procedury AML, ważnym jest, by przedsiębiorcy – instytucje obowiązane wiedziały, że istnienie tych przepisów nie jest kolejną papierologią, ale że są to faktyczne działania, których celem jest ostatecznie zapewnić bezpieczeństwa gospodarczego dla wszystkich, dla każdego z nas. Wprowadzone ograniczenia procedury prania pieniędzy zapobiegają w dużej mierze popełnianiu ciężkich przestępstw, jak: korupcja, handel narkotykami, kradzież i paserstwo, handel ludźmi czy też haracze.

ŹRÓDŁA:

1. Bodnar A., Płoszka A., Wpływ Europejskiej Konwencji Praw Człowieka na funkcjonowanie biznesu, Warszawa, 2016.
2. Filipkowski W., Pływaczewski W. E., Standardy przeciwdziałania procederowi prania pieniędzy, Państwo i Prawo, nr 10/2007.
3. T. Gzela, Przeciwdziałanie praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, „Doradca podatkowy”, nr 1, 2012.
4. Jagura B., Systemy zarządzania zgodnością. Compliance w praktyce, Warszawa, 2020.
5. Kapica W., Przeciwdziałanie praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Komentarz, Wolters Kluwer Polska, Warszawa, 2020.
6. Siejak P., Wkład Rady Europy w tworzenie europejskiego systemu prewencji w obszarze przestępstw gospodarczych, w: Prawo i Administracja. W poszukiwaniu modelowych rozwiązań, Łódź, 2021.

(anti money laundering)

AML

**PROCEDURY PRZECIWDZIAŁANIA
PRANIU BRUDNYCH PIENIĘDZY
I FINANSOWANIA TERRORYZMU**